

Рекомендована д. фар мац. наук, проф. Т. А. Грошовим

УДК 615.036:617.7-007.681

КОМПЛАЄНС ЯК СКЛАДОВА ОЦІНКИ ЯКОСТІ ЖИТТЯ ПАЦІЄНТІВ ІЗ ГЛАУКОМОЮ

© О. В. Кривов'яз

Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова

Резюме: проведено оцінку якості життя хворих на глаукому з урахуванням комплаєнтності пацієнтів та наявності побічних ефектів призначених лікарських препаратів. Встановлено відсутність залежності прихильності хворих до лікування від стадії прогресування захворювання. Максимальний показник комплаєнтності зафіксовано у понад 45 % опитаних.

Ключові слова: комплаєнс, глаукома, якість життя пацієнтів.

Вступ. Щороку у світі зростає кількість хворих на глаукому, яка до 2030 року може сягнути 120 млн. В Україні глаукома посідає провідне місце серед основних причин сліпоти, а рівень первинної інвалідності від даної патології за останні 20 років збільшився вдвічі. Такою ж динамікою характеризується диспансерний контингент пацієнтів з первинною відкритокутовою глаукомою (ПВКГ) [5].

Глаукома є невиліковним захворюванням, проте рання діагностика та своєчасний початок терапії надають можливість призупинити прогресування патологічного процесу. Важливого значення при цьому набуває ступінь інформованості населення про глаукому і фактори ризику її розвитку, а також рівень самосвідомості пацієнтів у питаннях абсолютного дотримання призначеного лікування – комплаєнсу.

Оцінка якості життя (ЯЖ) пацієнтів з ПВКГ є одним із основних критеріїв ефективності надання медичної допомоги, а також самостійним показником стану пацієнтів при визначенні прогнозу, аналізі тактики лікування, оскільки лікують не хворобу, а пацієнта, що страждає від неї.

Необхідність та незручність приймання лікарських препаратів часто пацієнти сприймають негативно і відповідно це впливає на ЯЖ. Таким чином, ЯЖ має прямий зв'язок з комплаєнсом [6]. Отже, метою роботи було проведення оцінки ЯЖ з урахуванням наявності побічних ефектів препаратів.

Методи дослідження. До розробленої анкети для оцінки ЯЖ пацієнтів з ПВКГ було включено не тільки зороспецифічні показники, аспекти фізичної та соціальної активності хворого, але також питання, що відображають комплаєнтність лікування, яка є важливим критерієм не лише ефективності, але й економічних аспектів терапії.

Загалом було проанкетовано 249 пацієнтів (в тому числі 120 жінок та 129 чоловіків), що пере-

бувають на диспансерному обліку з приводу ПВКГ у медичних закладах різних районів Вінницької області. Відзначали вік пацієнтів, їх стать, місце проживання (місто / село), стадію захворювання, асортимент призначених ЛП, якість життя пацієнтів, а також комплаєнтність.

Для визначення ступеня прихильності пацієнтів до лікування здійснювали оцінку виконання призначень лікаря (від 1 балу – «ніколи» до 5 балів – «завжди») та частоту проявів побічних ефектів лікарських препаратів, що використовуються пацієнтами (1 бал – «завжди», 5 балів – «ніколи»). Таким чином, рівень комплаєнтності за розробленою анкетною може знаходитись в межах від 2 (найменша прихильність) до 10 (найкраща комплаєнтність) балів.

Крім цього, пацієнтам було запропоновано обрати (за умови наявності) скарги на призначене лікування з наведеного переліку:

- висока вартість ліків;
- відсутність ліків в аптеках (за місцем проживання);
- необхідність використовувати ЛП частіше, ніж 1 раз на добу;
- необхідність застосування двох та більше ЛП;
- складність самостійного застосування ЛП у вигляді очних крапель.

Серед опитаних пацієнтів було 2 таких, що не застосовують ЛП. Таким чином, для аналізу комплаєнтності здійснювали обробку 247 анкет: 119 хворих жіночої статі та 128 – чоловічої.

Результати й обговорення. Середній показник комплаєнтності було зафіксовано на рівні 8,91 бала, в тому числі 4,55 – виконання призначень лікаря та 4,36 – частота проявів побічних ефектів.

Враховуючи дані літератури щодо більшої прихильності жінок до лікування [2], ми також провели аналіз комплаєнтності з огляду на стать пацієнтів. Так, показник виконання призначень

лікаря жінками становив 4,59 бала, а у пацієнтів чоловічої статі – 4,52 бала, що на 1,53 % менше. Проте частота фіксування побічних ефектів ліків не залежала від гендерної належності пацієнтів та становила в середньому 4,36 бала.

Максимальний показник комплаєнтності, що передбачав 100 % виконання призначень лікаря та абсолютну відсутність побічних ефектів лікарських препаратів, відзначили 112 пацієнтів (45,34 % від загального числа опитаних). 159 хворих на ПБКГ (в т. ч. 48,43 % жінок) виконували призначення лікаря завжди, проте частина з них час від часу вказувала на незначні прояви побічних ефектів фармакотерапії. Це суперечить твердженню дослідників [1,4], що побічні ефекти є однією з основних причин поганої прихильності хворих до лікування глаукоми.

Незважаючи на повноту виконання призначень лікаря, майже половина пацієнтів (44,94 %)

мала часткове незадоволення фармакотерапією. Так, найчастіше хворі на ПБКГ скаржились на високу вартість ліків, важкість самостійного застосування ЛП у формі очних крапель, необхідність частого (більше 1 разу на добу) використання призначених ліків (рис. 1).

Враховуючи структуру скарг, було вивчено номенклатуру призначених ЛП хворим, що відзначали високу вартість призначеної фармакотерапії як фактор зниження комплаєнтності. До складу призначених схем входили препарати групи S01E A – симпатоміметики (бримонал, люксфен), S01E B – парасимпатоміметики (пілокарпін, фотил), S01E C – інгібітори карбоангідрази (азопт), S01E D – бета-адреноблокатори (тимолол, арутимол, офтан-тимолол, офтимол), S01E E – аналоги простагландинів (ланотан, траватан, тафлотан) (рис. 2). Слід зауважити, що серед призначених протиглаукомних ЛП не було зафіксовано небезпечних комбінацій [3].

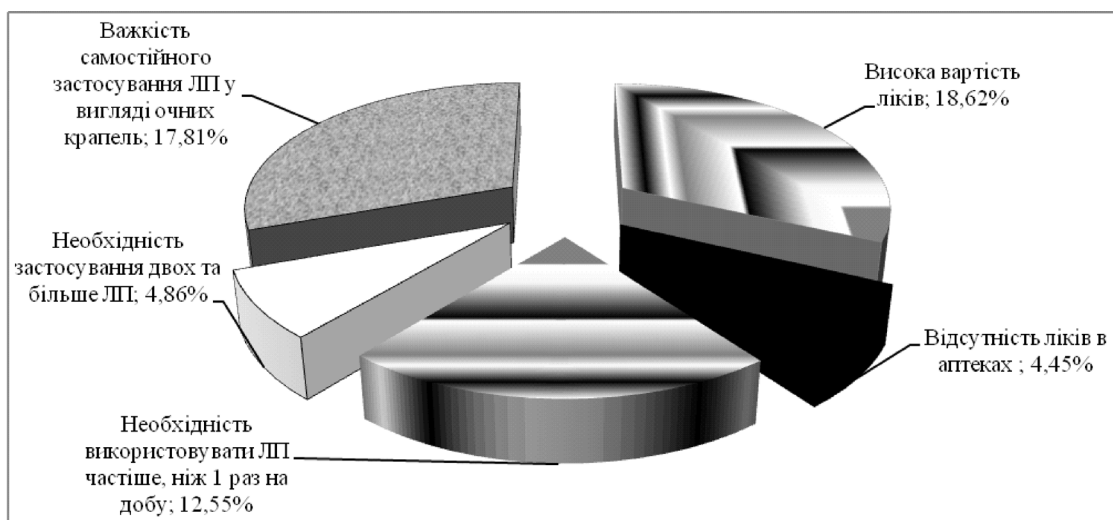

Рис. 1. Скарги пацієнтів на призначене лікування.

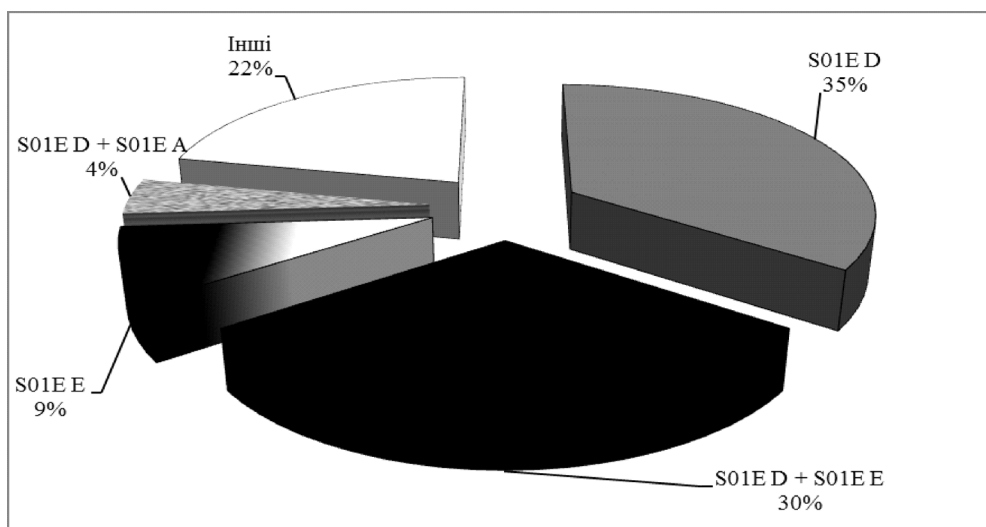

Рис. 2. Склад схем фармакотерапії ПБКГ, які опитані хворі вважали високовартісними.

Відтак 65 % схем включають препарати групи S01E D – бета-адреноблокатори в чистому вигляді (35 %) або в суміші з аналогами простагландинів (30 %). Більшість препаратів бета-адреноблокаторів у формі очних крапель належить до найнижчої цінової ніші серед протиглаукомних засобів. Таким чином, суттєве переважає їх в структурі схем фармакотерапії, що були відзначені хворими як найбільш високовартісні, свідчить про низький рівень платоспроможності пацієнтів з ПВКГ. Це може бути пояснено тим, що на ПВКГ страждають, переважно, особи похилого віку.

Найменше труднощів у пацієнтів було з пошуком прописаних лікарем ЛП в аптеках за місцем проживання. Зважаючи на те, що більшість опитаних (84,21 %) є жителями сільської місцевості, можна зробити висновок про високий рівень

роботи ланки оптової торгівлі фармацевтичної галузі з доставки ЛП навіть у аптеки найвіддаленіших районів області.

Висновки. 1. Проведене анкетування показало відсутність залежності прихильності хворих до лікування ПВКГ від стадії прогресування захворювання.

2. Понад 45 % проанкетованих пацієнтів мають показник комплаєнсу, що відповідає критерію 5 балів – «завжди», і при цьому ніколи не відмічають побічних ефектів призначених схем фармакотерапії.

3. Майже половина проанкетованих вказувала скарги на призначене лікування – переважно на високу вартість прописаних ЛП та важкість самостійного застосування очних крапель, що, ймовірно, зумовлено віком пацієнтів з ПВКГ.

Література

1. Изучение факторов недостаточной приверженности к лечению больных первичной глаукомой / Онищенко А. Л., Лихачева И. Г., Ткачев В. А. [и др.] // Глаукома. – 2009. – Т. 8, № 3. – С. 32–34.
2. Коц Я. И. Комплаентность как фактор повышения эффективности лечения больных с хронической сердечной недостаточностью / Я. И. Коц, И. С. Митрофанова // Российский мед. журн. – 2007. – № 4. – С. 4–7.
3. Макаренко О. В. Взаємодія лікарських засобів у офтальмологічній практиці: протиглаукомні препарати та міотики / О. В. Макаренко, О. В. Кривов'яз, Ю. О. Томашевська //

- Одеський медичний журнал. – 2014. – № 1. – С. 35–37.
4. Причины низкой комплаентности больных глаукомой и пути ее коррекции / Онищенко А. Л., Лихачева И. Г., Пластинина С. Л., Ткачев В. А. // Глаукома. 2009. – Т. 8, № 4. – С. 39–42.
5. Maul E. A. Glaucoma Screening in the Real World / E. A. Maul, H. D. Jampel // Ophthalmology. – 2010. – № 117. – P. 1665–1666.
6. Robin A. Compliance and adherence in glaucoma management / A. Robin, D. S. Grover // Indian Journal Ophthalmology. – 2011. – № 59. – P. 93–96.

КОМПАЕНС КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ОЦЕНКИ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ ПАЦИЕНТОВ С ГЛАУКОМОЙ

Е. В. Кривовяз

Винницкий национальный медицинский университет имени Н. И. Пирогова

Резюме: проведена оценка качества жизни больных глаукомой с учетом комплаентности пациентов и наличия побочных эффектов назначенных лекарственных препаратов. Установлено отсутствие зависимости приверженности больных к лечению от стадии прогрессирования заболевания. Максимальный показатель комплаентности зафиксирован у более чем 45 % опрошенных.

Ключевые слова: комплаєнс, глаукома, качество жизни пациентов.

COMPLIANCE AS A QUALITY OF LIFE COMPONENT IN PATIENTS WITH GLAUCOMA

O. V. Kryvoviaz

Vinnitsia National Medical University by M. I. Pyrohov

Summary: the quality of life of patients with glaucoma, taking into account patient compliance and side effects of medications was assessed. The absence of dependence of treatment commitment on the stage of disease progression was established. Over 45 % of respondents had the maximal compliance level.

Key words: compliance, glaucoma, patients' quality of life.

Отримано 20.03.2015